

Finansdepartementet
Postboks 8008 Dep
0030 Oslo

postmottak@fin.dep.no

Hørings svar om NOU 2024: 21 (Trygge og enkle betalinger for alle)

Forbrukerrådet viser til Finansdepartementets høringsbrev av den 18. november 2024, med høringsfrist den 21. februar 2025. Forbrukerrådet oversender med dette sitt innspill, som også er innsendt ved bruk av departementets digitale løsning for høringsuttalelser på regjeringen.no.

Forbrukerrådets hovedpunkter kan oppsummeres slik:

- Å sikre at også ikke-digitale forbrukere kan utføre betalinger må være en løpende oppgave i digitaliseringsprosessen.
- Kostnadseffektive betalingsløsninger og tilgang til grunnleggende banktjenester må sikres for alle forbrukere, og muligheten til å betale med kort for viktige varer og tjenester må sikres på viktige brukersteder.
- Betalingsgebyrer, som i realiteten virker som en «ekstraskatt» på utenforskap, må avvikles, og kostnaden ved å sikre tilgang til betalingsmuligheter for alle må også fordeles på alle.
- Finansiell inkludering må sikres, blant annet gjennom utvalgets forslag til tiltak om basis banktjenester.
- Hensiktsmessige fullmaktsløsninger eller vergeordninger må etableres for dem som ikke selv er i stand til å håndtere betalinger.
- Det bør legges til rette for at forbrukere som ikke kan håndtere ordinære debet- eller kredittkort kan få tilgang til egne «småpengekort».
- Det må etableres en norsk offentlig eID med sikkerhetsnivå «høyt».
- Beredskapsløsningene i betalingssystemet må videreutvikles, blant annet gjennom å forlenge reserveløsningen som ligger i BankAxept utover syv dager. KIB-ordningen (Kontant tjenester i Butikk) må sikres og videreutvikles.
- Personvern hensyn må ivaretas på en god måte i de digitale betalingsløsningene, og må være en integrert del av fremtidig utvikling av nye betalingstjenester.

Forbrukerrådet vil innledningsvis takke utvalget for en grundig utredning, hvor forbrukernes behov i betalingssystemene er tatt på alvor og hensyntatt i betydelig grad. Ikke minst reflekteres dette i rapportens innledning:

«Alle må betale. Å kunne betale for varer og tjenester er en grunnleggende forutsetning for å kunne delta i samfunnet, og for at samfunnet skal fungere, må også betalingssystemet fungere.»

Ordvalget viser at utvalgets ståsted samsvarer med retten alle forbrukere har til tilgang til viktige varer og tjenester, vedtatt av FN i resolusjon 70/186 av den 22. desember 2015. Forbrukernes rett til markedsadgang gjelder for varer og tjenester produsert i både offentlig og kommersiell regi.

Utvalgets perspektiv har medført at forbrukernes utfordringer på betalingsområdet også har blitt fanget opp. Dermed blir utredningen et både relevant og nyttig verktøy for utviklingen av fremtidens betalingssystemer til det beste for samfunnet.

Til de innledende kapitlene i utredningen har Forbrukerrådet følgende hovedkommentarer:

1. Å sikre at ikke digitale forbrukere kan betale må være en løpende oppgave i digitaliseringsprosessen

Utvalget ser ut til å legge hovedvekt på å motvirke finansiell ekskludering med tiltak som sikrer økt digital deltakelse. Forbrukerrådet er enig i at det i dag er terskler for digital inkludering som det haster å bygge ned, især hos offentlige tjenesteleverandører.

Vi vil imidlertid advare mot å ha som grunnleggende forutsetning for betalingssystemene i fremtiden at alle en gang vil kunne delta i dem digitalt. Etter vårt syn er det snarere grunn til å tro at det på permanent basis vil være forbrukere som faller utenfor målgruppene for de digitale løsningene som til enhver tid utvikles, mens andre vil falle ut av målgrupper de en gang har tilhørt, fordi mennesker forandrer seg gjennom livet.

Å tilrettelegge for at de som faller utenfor målgruppene likevel kan delta i samfunnslivet må betraktes som en nødvendig del av digitaliseringsprosessen.

2. Tilgang på grunnleggende banktjenester samt brukersteder til å betale med kort må sikres for alle forbrukere

Utvalget anfører (punkt 1.2.3) at kostnadseffektive løsninger må beholdes og videreutvikles. Dette er en overskrift det er vanskelig å være uenig i. Implisitt i avsnittet synes det imidlertid å ligge en vurdering av kortbetaling på brukersteder som lite kostnadseffektive løsninger. Dette er en konklusjon som trolig beror på hvilke faktorer som tas med i vurderingene av kostnadseffektivitet.

Bestilling og betaling med digitale applikasjoner forutsetter betydelige utviklingskostnader hos næringsliv og offentlig sektor, samt at forbrukerne disponerer både maskinvare og programvare som er innbyrdes kompatible. I tillegg er det en forutsetning at det er nettilgang i kjøpsøyeblikket. Videre er det en forutsetning i dag at forbrukeren har tilgang til kontopenger, tilstrekkelig digital kompetanse, motoriske ferdigheter og kognitive evner. Å betale med app forutsetter med andre ord at både samfunnet og den enkelte forbruker har gjort betydelige investeringer i teknologi og kompetanse, og at brukeren har ferdigheter som gjør kjøpet mulig.

Forbrukerrådets rapport «*Utanforskap i forbrukarmarknadene*» fra desember 2022 indikerer at det store flertallet av forbrukere – anslagsvis 90-95 prosent av alle forbrukere over 16 år – har gjennomført de nødvendige investeringene som må til for å kunne gjennomføre betalinger digitalt, og vedlikeholder dem i nødvendig grad, selv om det er diskutabelt om det innebærer ubetydelige kostnader for den enkelte.¹ For disse vil merkostnaden ved å bestille og betale neste vare eller tjeneste (marginalkostnaden) være liten.

Merkostnaden kan imidlertid være svært høy for de gjenstående 5-10 prosent av forbrukerne, og for enkelte vil de nødvendige forutsetningene ikke være overkommelige. En del næringsdrivende høster også fordeler av tilgang til brukerdata som oppstår når forbrukere bestiller og betaler med ulike apper, herunder til målrettet markedsføring, som innebærer at slike betalingsløsninger ofte foretrekkes når fremtidige løsninger for bestilling og betaling utvikles.

Det er derfor interessant å se på mulighetsrommet som hybridløsningen kortbetaling gir i betalingssystemene. Bankkort uten bilde er en grunnleggende banktjeneste, som disponeres av både «digitale» og «ikke-digitale» bankkunder. Betalingskort forutsetter hverken maskinvare eller programvare på forbrukerens hånd, men

¹ <https://storage02.forbrukerradet.no/media/2023/02/forbrukerradet-utanforskap-i-forbrukarmarknadene-no.pdf>

medfører likevel digitale betalinger. Investeringskostnaden bæres i hovedsak av betalingsmottakerne og de ansvarlige for den digitale infrastrukturen. Bruk av kortbetaling er trolig også vesentlig billigere for betalingsmottakerne enn kontanthåndtering.

Forbrukerrådet er derfor positive til at utvalget har inkludert løsninger for kortbetaling i sine vurderinger, og også at det blant annet foreslås å utvikle et såkalt «småpengekort».

3. Betalingsgebyrer har utspilt sin rolle, og bør avvikles

Bestemmelsene i finansavtaleloven om betalingsgebyrer setter begrensninger for gebyrenes størrelse ([§ 2-4](#)) og begrenser i dag i praksis gebyrer ved betaling med kort på en rekke utsalgssteder ([§ 2-6](#)). De sikrer imidlertid ikke at forbrukere i kjøpsøyeblikket har tilgjengelig gebyrfrie alternative måter å betale på. I dag er det ikke uvanlig at kjøp med kontanter og kort utløser krav om gebyr, mens betalinger med digitale applikasjoner er gebyrfrie. Praksis blant en del leverandører av transporttjenester er blant annet nærmere belyst i Forbrukerrådets nylig utgitte rapport «*Forbrukerutfordringer ved betaling av kollektivtransport og parkering*» fra august 2024.²

Rabatter som kun kan oppnås ved betaling med digitale applikasjoner utgjør et ytterligere kompliserende element. Det kan ikke utelukkes at påslag i pris like gjerne kan ta form av «fravær av rabatt» ved andre betalingsformer enn de som leverandøren foretrekker. Tilgang til brukerdata som oppstår når forbrukere bestiller og betaler med apper, medfører at betalingsmottakere og betalingsformidlere ofte vil foretrekke å tilrettelegge for slike betalingsløsninger.

Ved gebyrfrihet og rabatter, fremstår dermed bestilling og betaling med digitale applikasjoner ofte som svært billige, til tross for at de forutsetter at forbrukeren på forhånd har gjort betydelige investeringer i maskin- og programvare og i tillegg har kompetanse til å kunne ta dem i bruk.

Gebyrer og andre tillegg i pris ved analoge og hybride betalingsløsninger reiser en rekke spørsmål når den enkelte forbrukers valgmulighet er begrenset. Hvis et påslag i pris skal gi forbrukeren et økonomisk insentiv til å velge en alternativ betalingsmåte, er det en forutsetning at forbrukeren faktisk kan velge. Vi har i dag grunn til å tro at mange forbrukere av ulike grunner er avskåret fra å kunne betale eksempelvis med smarttelefon med riktig app. Det virker hverken rimelig eller

² <https://storage02.forbrukerradet.no/media/2024/09/forbrukerradet-forbrukerutfordringer-ved-betaling-av-kollektivtransport-og-parkering-august-2024.pdf>

forbrukervennlig å kreve tillegg i pris i form av betalingsgebyrer og lignende når kunden ikke har som reelt alternativ å foreta kjøp uten gebyr.

Dersom sårbare forbrukere kun får kjøpt varer og tjenester under forutsetning av at de også betaler betalingsgebyr, kan det reises spørsmål ved om de får den beskyttelsen mot skadelig forretningspraksis som de har krav på i henhold til FNs forbrukerrettigheter. Betalingsgebyrer blir i slike tilfeller gebyr på utenforskap.

Betalingsgebyrene som er regulert i finansavtaleloven har til nå skapt økonomiske insentiver hos forbrukerne til å velge digitale betalingsformer, og medvirket til at en betydelig majoritet har gått over på digitale plattformer. Mellom 75 og 90 prosent i de ulike forbrukermarkedene oppgir i dag at de vanligvis bestiller og betaler problemfritt. Det er ikke troverdig at disse vil gå tilbake til ikke-digitale løsninger dersom betalingsgebyrene i dag avvikles. Mindretallet består for en stor del av personer som av ulike årsaker er avskåret fra å delta digitalt i forbrukermarkedene. Det er ikke troverdig at betalingsgebyrer kan få som effekt at disse forbrukerne vil velge digitale løsninger, hvilket innebærer at insentiveffekten derfor ikke er til stede. Gebyrene medfører imidlertid påslag i pris på varer og tjenester for denne gruppen når de betaler. Det kan trolig langt på vei argumenteres for at denne typen betalingsgebyrer i dag har utspilt sin rolle, og bør avvikles.

På denne bakgrunn er Forbrukerrådet også tilfreds med at utvalget konkluderer (pkt. 10.2.3) med at kostnaden ved kontanter bør fordeles på alle brukere, uavhengig av hvilket betalingsmiddel de bruker. I tillegg bør trolig dagens forbud mot å kreve gebyr for betalerens bruk av kort (finansavtaleloven [§ 2-6](#)) vurderes utvidet til å gjelde kort som utgjør en grunnleggende banktjeneste, som i dag blant annet omfatter betalingskort uten bilde (debitkort).

Utvalgets forslag til tiltak for å sikre finansiell inkludering

I det følgende vil vi gi våre merknader til utvalgets forslag til tiltak knyttet til finansiell inkludering.

Utvalgets forslag: Myndighetene og finansnæringen bør lage et rammeverk for basis banktjenester. Basis banktjenester skal sikre at alle kan få tilgang til et minstenivå av banktjenester som man trenger for å fungere i samfunnet, og bør utstyres med beløpsgrenser og andre begrensninger slik at konsekvensene ved eventuell hvitvasking er svært lave. Myndighetene må også sikre at regelverket ikke medfører at brukergrupper blir ekskludert fra basis banktjenester, for eksempel som følge av krav til gyldig ID. Myndighetene bør derfor gi unntak fra plikten til å foreta enkelte kundetiltak, som krav til gyldig ID, for basis banktjenester. Det bør være tilstrekkelig at personens identitet kan sannsynliggjøres for å få basis banktjenester.

Forbrukerrådet har selvsagt ingen innvendinger mot at rammeverket for basis banktjenester gjennomgås, men vil peke på at bankene kun delvis kontrollerer virkemidlene som er nødvendige for å oppnå velfungerende betalingsystemer. Dersom ikke betalingsmottakere i både privat og offentlig sektor legger til rette for at betalingsinstrumentene og de digitale plattformene som forbrukerne har til rådighet faktisk kan brukes, vil betalingsystemene likevel ikke virke etter hensikten.

I Forbrukerrådets rapport «*Forbrukerutfordringer ved betaling av kollektivtransport og parkering*» fra august 2024 fremgår det at mange tilbydere av transporttjenester kun tilrettelegger for bestilling og betaling med app. I enkelte tilfeller aksepteres kredittkort, men sjeldent debetkort. En rekke forbrukere blir dermed i dag avskåret fra å betale for billetter og parkering fordi det ikke er lagt til rette for betaling med debetkort og/eller kontanter, selv om bankkort i dag utgjør en basis banktjeneste.

Utvalgets forslag: Myndighetene og finansnæringen bør utarbeide veiledere om finansiell inkludering, som i større grad enn i dag er tydelige på hva som er akseptabel risiko etter hvitvaskingsregelverket og dermed gjør det enklere for bankene å sikre at de oppfyller kontraheringsplikten i finansavtaleloven.

Forbrukerrådet er enig i at dette tiltaket bør gjennomføres, og i at det kan gi økt støtte til den enkelte bankansatte i deres vurderinger av tildeling av BankID. Vi vil imidlertid understreke at også ikke-digitale kunder har rett til grunnleggende banktjenester.

Utvalgets forslag: Arbeidet med å etablere en offentlig eID på sikkerhetsnivå «høyt» bør prioriteres. BankID er ikke en forutsetning for å få og håndtere et kundeforhold i en bank, men bankene oppfordres til å utarbeide felles standarder for oppfølging og informasjon om alternativer som kan benyttes i stedet, i tilfeller hvor kunden ikke oppfyller kravene til å få utstedt en BankID.

Forbrukerrådet støtter dette og vil understreke at det haster med å etablere en offentlig eID på sikkerhetsnivå «høyt», og har gitt uttrykk for dette blant annet i vårt hørings svar til regjeringens utkast til strategi for eID i offentlig sektor i 2022.³ Alle som har rett til å motta offentlige tjenester må også sikres digital tilgang til dem. Utstedelsen av en nasjonal eID må skje under demokratisk kontroll, vedtak må kunne påklages, mv.

³ <https://storage02.forbrukerradet.no/media/2022/08/horingssvar-eid-i-mal.pdf>

Utvalgets forslag: Finansnæringen oppfordres til å vurdere om kravene til ID ved bruk av ulike betalingstjenester kan differensieres i større grad enn i dag, og utforske muligheten for å lage en enklere BankID. Vipps oppfordres til å vurdere å akseptere andre digitale IDer i tillegg til BankID.

Forbrukerrådet har ikke merknader til dette forslaget.

Utvalgets forslag: Arbeidet med å oppdatere og tydeliggjøre regelverket for universell utforming av IKT bør prioriteres.

Forbrukerrådet har selvsagt ingen innvendinger mot dette, men vil peke på at tiltaket ikke vil sikre at alle forbrukere inkluderes i målgruppene for bestillings- og betalingsløsninger som utvikles – hverken i dag eller i fremtiden. Det vil være en løpende risiko for at individer og grupper faller utenfor målgruppene for utviklingsarbeidet.

Et annet viktig aspekt som angår brukergrensesnittene for betalingsløsningene, er at kjøp på kreditt er i ferd med å bli normalisert gjennom at det rulles ut som forhåndsvalgt betalingsmåte i nettbutikker. Samtidig ser vi at unge forbrukere i større grad enn før, særlig kvinner, opparbeider seg usikret gjeld, og at forbrukere lures inn i betalingsløsninger med høye gebyrer.

Bruk av design i nettbutikker for å gjøre kredittkjøp til element i betalingsløsningene blir stadig mer raffinert og treffsikkert. Betaling på kreditt normaliseres i den grad at nettbutikker gjør kredittkjøp til et forhåndsvalg i betalingsløsningene. Vi frykter for konsekvensene for den enkelte og for samfunnet, dersom terskelen for å kjøpe når man ikke har penger på konto bygges helt ned. Det er dessuten svært problematisk at forbrukere lures til å betale gebyrer som default i betalingsløsningene. Å gjøre forhåndsvalg i betalingsløsninger i forbrukers disfavør (løsning med høye gebyr eller kreditt) er manipulerende design og bør forbys.

Utvalgets forslag: Bankene må fortsette å følge opp bransjenorm finansiell inkludering, som er utarbeidet av næringen selv, og gi god informasjon til helt eller delvis ikke-digitale kunder. Bransjenormen bør revideres i takt med at samfunnet endrer seg, slik at dette også i fremtiden er et verktøy for å bidra til finansiell inkludering.

Forbrukerrådet støtter dette.

Utvalgets forslag: Hjelp til personer som ikke er i stand til å håndtere betalinger må foregå i ryddige former, gjennom fullmaktsløsninger eller vergeordninger.

Fremtidsfullmakt er et godt tilbud, men myndighetene bør se på muligheten for ytterligere forbedring.

Forbrukerrådet er enig i dette, men vil påpeke at arbeid med fullmaktsløsninger mv. ikke må gå på bekostning av tiltak som skal sikre finansiell inkludering av alle forbrukere på en slik måte at hjelpesystemer ikke er nødvendige. Vi må ikke glemme at den enkelte forbruker har en selvstendig rett til tilgang til viktige varer og tjenester. Med andre ord må de primært gjøres selvhjulpne i forbrukermarkedene.

Utvalgets forslag: Næringen bør vurdere å tilby løsninger for digital betaling, for eksempel i form av et «småpengekort», som kan fungere som hjelpemiddel og være et nyttig alternativ til kontanter for personer som kan ha behov for å gjøre enkle betalinger i butikk, men som ikke bør eller kan håndtere et ordinært debet- eller kredittkort. Småpengekortet må være så enkelt i bruk at de som ikke bør eller kan håndtere et ordinært debet- eller kredittkort, kan håndtere småpengekortet. I den grad det er begrensninger i regelverket som er til hinder for at et slikt kort kan tilbys, bør myndighetene vurdere å gjøre endringer som legger til rette for en slik løsning.

Forbrukerrådet mener dette er et svært konstruktivt forslag. Betaling med kort krever hverken maskin- og programvare eller avansert kompetanse hos forbrukeren, og er billigere i drift for betalingsmottakerne enn kontanthåndtering. Dersom man samtidig sikrer at systemene til betalingsmottakere godtar betaling med slike småpengekort, kan det løse mange forbrukeres utfordringer, blant annet i helsesektoren og hos transportselskaper og parkeringsselskaper.

Utvalgets forslag til tiltak for å sikre beredskap

I det følgende vil vi gi våre merknader til utvalgets vurderinger knyttet til beredskap, herunder også om kontantenes rolle.

Betalingsutvalget peker på at grunnleggende forutsetninger for et effektivt betalingssystem er sikkerhet og god beredskap. Et skjerpet geopolitisk trusselbilde og økt digital kriminalitet, understreker viktigheten av digital robusthet og motstandsdyktighet for å unngå omfattende og vidtrekkende cyberhendelser. Viktigheten av å opprettholde trygge betalingsløsninger gjelder ikke minst i ekstraordinære situasjoner, slik at innbyggerne skal ha mulighet til å betale for nødvendighetsvarer, herunder dagligvarer, medisiner og drivstoff.

Forbrukerrådet deler Betalingsutvalgets vurderinger, og vil her vise til at også Totalberedskapskommisjonens utredning (NOU 2023:17) påpekte viktigheten av å planlegge for de sjeldne krisescenarioene knyttet til finansielle tjenester, herunder å

klargjøre hensiktsmessig beredskap for forstyrrelser i eller bortfall av betalingssystemene.

Betalingsutvalget peker på nødvendigheten av å styrke beredskapen knyttet til kortbetalinger. Reserveløsningene for BankAxept er en sentral komponent i den norske betalingsberedskapen, men må ifølge utvalget utvides til å kunne brukes i et lengre tidsrom enn bare syv dager. Reserveløsningen innebærer i korte trekk at kundenes transaksjoner samles opp i den enkelte betalingsterminal når disse er offline istedenfor å bli videresendt og behandlet i de normale betalingsløypene. Det innebærer at samfunnskritiske brukersteder som dagligvarekjeder, apotekkjeder og utsalgssteder av drivstoff, vil kunne gi varer til kundene oppad begrenset til 2 500 kroner uten selv å kunne motta betaling for varene i form av oppgjør fra sine innløserbanker.

Forbrukerrådet støtter forslaget om å utvide antallet dager reserveløsningen i BankAxept kan brukes. Vi deler også utvalgets syn om at det bør etableres en statsgarantert låneordning for brukerstedene som kan slå inn i krisesituasjoner, inntil kundenes transaksjoner kan bli videresendt og behandlet på normal måte.

Betalingsutvalget mener videre at kontanter fortsatt vil ha en funksjon i den samlede beredskapen ved en svikt i de elektroniske beredskapsløsningene, eksempelvis ved langvarige strømbrydd, og da særlig for situasjoner hvor beløpene som skal gjøres opp er moderate.

Forbrukerrådet støtter dette, og deler også utvalgets vurderinger om at hvis kontanter skal fungere i en beredskapssituasjon, så må de også være tilgjengelige og anvendelige i en normalsituasjon. Dersom ingen betaler med kontanter og ingen tar imot kontanter, vil kontanter ikke lenger utgjøre noen reell beredskapsløsning i tilfelle av svikt i betalingsløsningene. Forbrukerrådet påpekte i sitt innspill til Totalberedskapskommisjonen den 14 mars 2023 viktigheten for beredskapssikkerheten av å opprettholde systemer for bruk av kontanter som betalingsmiddel, og pekte blant annet på følgende forhold: ⁴

- Kontanter må aksepteres som kurant og tvungent betalingsmiddel, herunder i dagligvarebutikker og apotek.
- Bankene må pålegges å sikre distribusjon av kontanter også i ekstraordinære krisesituasjoner, og særlig dersom det elektroniske betalingssystemet av ulike årsaker skulle svikte.

⁴ <https://files.nettsteder.regjeringen.no/wpuploads01/sites/501/ninja-forms/2/Totalberedskapskommisjonen-brev.pdf>

Det følger av finansforetaksloven § 16-4 og finansforetaksforskriften § 16-7 at bankene har en plikt til å tilby sine kunder muligheten til å foreta innskudd og uttak av kontanter både i normalsituasjoner og beredskapssituasjoner. Endringene i finansavtaleloven høsten 2024 fastslår videre at forbrukere skal tilbys å også kunne betale med kontanter i salgslokaler der næringsdrivende på fast basis selger varer eller tjenester til forbrukere, hvis det kan betales for varen eller tjenesten i umiddelbar tilknytning til salgslokalet. Disse presiseringene i regelverket har vært viktige for å kunne sikre anvendeligheten av kontantbetalinger også i fremtiden.

Forbrukerrådet mener videre at KIB-ordningen (Kontantttjenester i Butikk) må sikres og videreutvikles. I dag er tjenesten tilgjengelig i om lag 1 450 dagligvarebutikker.⁵ Ordningen bør imidlertid utvides til å omfatte alle landsdekkende dagligvarekjeder.

Utvalgets forslag til tiltak for å sikre personvern

I det følgende vil vi gi våre merknader til utvalgets vurderinger om personvern.

Betalingsutvalget påpeker at personvern er en særskilt utfordring i forbindelse med digitale betalinger, herunder hvordan detaljerte personopplysninger håndteres og beskyttes. Håndtering, lagring og overføring av data som er nødvendig for å gjennomføre transaksjoner stiller høye krav til foretakenes sikkerhet. Risikoen for identitetstyveri og svindel øker dersom betalingsinformasjon er på avveie. Utvalget understreker at ivaretagelse av personvern ved digitale betalinger forutsetter en kombinasjon av gode tekniske løsninger og god kontroll av data, et solid regelverk, og bevissthet om personvern både blant myndigheter, foretak og forbrukere.

Forbrukerrådet støtter vurderingene til Betalingsutvalget om at personvern skal være en integrert del av fremtidig utvikling av nye digitale betalingstjenester. Personvernforordningens prinsipper om innebygd personvern må være styrende for betalingstjenestetilbydere, programvareprodusenter og utviklere av elektroniske betalingsløsninger. Det samme bør imidlertid også gjelde for eksisterende betalingsløsninger. Tilbydere av betalingstjenester må som behandlingsansvarlige stille krav om personvern som en integrert del av betalingsløsningene i sine kontrakter med leverandører av slike løsninger.

Betalingsutvalget beskriver flere viktige personverntiltak, som for eksempel å unngå at betalingsopplysninger kommer på avveie eller deles med tredjeparter i strid med finansielle tjenesters taushetsplikt. Forbrukerrådet vil tilføye at det også er svært viktig at leverandører av betalingstjenester heller ikke selv misbruker

⁵ Dagligbutikker som Meny, Kiwi, Spar og enkelte Joker og Bunnpris-butikker (Norgesgruppen).

betalingsopplysninger. Bakgrunnen for denne bekymringen, er at den rådende forretningsmodell handler om å bruke personopplysninger til å målrette markedsføring. Forbrukerrådet har i mange år vist hvordan forretningsmodellen går på bekostning av forbrukeres grunnleggende rettigheter.⁶

Forbrukerrådet mener det er prinsipielt alvorlig dersom opplysninger fra kvitteringer og kjøpshistorikk blir en normalisert del av den allerede omfattende overvåkningsøkonomien. Opplysninger om privatøkonomi er særlig beskyttelsesverdig, og Betalingsutvalget beskriver hvordan betalingsinformasjon kan gi inngående informasjon om enkeltindivider og grupper. Det er derfor viktig at betalingstjenesteformidlere ikke viderebehandler opplysninger om betalingsinformasjon for nye kommersielle formål, som for eksempel målretting av markedsføring.

Betalingsutvalget drøfter også kontantenes betydning for personvernet, og påpeker at anonymiteten knyttet til kontante betalinger er den egenskapen som er vanskeligst å gjenskape i digitale betalingsalternativer. Samtidig løser ikke kontanter alle personvernutfordringer, blant annet fordi en rekke betalinger ikke kan gjøres ved bruk av kontanter og fordi mange produkter og tjenester kun leveres digitalt. For å motvirke økonomisk kriminalitet i forbindelse med bruk av kontanter, er det også innført et omfattende regelverk. Ifølge hvitvaskingsloven § 5, er det for eksempel ikke tillatt for forhandlere av gjenstander å motta vederlag i kontanter på 40 000 kroner eller mer, også dersom oppgjøret gjennomføres i flere operasjoner.

Forbrukerrådet deler mange av Betalingsutvalgets betraktninger knyttet til kontantbetalinger. Kontanter gir muligheter for å betale anonymt, men er samtidig lite i bruk. Et digitalt alternativ til kontanter som muliggjør anonyme betalinger, slik Betalingsutvalget tar til orde for, må samtidig utstyres med beløpsgrenser som også ivaretar behovet for bekjempelse av økonomisk kriminalitet.

Oslo, den 20. februar 2025

Med vennlig hilsen
Forbrukerrådet

Inger Lise Blyverket (s.)
Administrerende direktør

Elisabeth Realfsen (s.)
Forbrukerpolitisk rådgiver

⁶ <https://storage02.forbrukerradet.no/media/2021/06/20210622-final-report-time-to-ban-surveillance-based-advertising.pdf>